

met de werken; doch nu dit niet zoo is, nu de toestanden der visschers, ondanks wijwater en priestergebed, ellendig is en blijft, nu noem ik haar een laffe, onwaardige comedie, die niet aan een volk van Christenen, maar aan een volk van Farizieërs past.

Nellie

Veel commentaar moet er hier niet aan toegevoegd worden. De lezers die zich in de vroegere sociale toestanden van de Oostendse vissersbevolking verdiept hebben zullen er veel waarheden in terugvinden. En dat er onzeewaardige sloepen (3) (drijvende doodskisten) in zee gestuurd werden zal niemand betwisten. Heeft men er immers in Nederland geen toneelstuk "Op Hoop van Zegen" aan gewijd, een toneelstuk dat verfilmd werd en enkele maanden geleden nog te zien was te Oostende. Het is een drama van de zee, van een harteloze reder die een visserssloep, zo lek als een zifte, in zee stuurt in de hoop dat een zware storm het vaartuig de dieperik zal insleuren en hij de hoge verzekeringspremie kan opstrijken. En de lezers die hun schouders ophalen en er aan twifelen dat dergelijke drama's zich voordeden zou ik voorstellen de Zeewacht van 2 juni 1928 te lezen (4) : dat één van de betrokkenen mijn naamgenoot is, is natuurlijk louter toeval !

-
- (1) Zie "De Plate" sep 1986, blz. 170.
 - (2) "De Vooruit", socialistisch dagblad, spreekbuis van de arbeidersbeweging. Het eerste nummer verscheen op 31 augustus 1884.
 - (3) In januari 1928 legde minister E. ANSELE een K.B. voor waarbij de veiligheid van de schepen werd geregeld door middel van regelmatige controles door beëdigde ambtenaren. In december 1928 werd een wetsvoorstel ingediend i.v.m. scheepsongevallen met als resultaat de instelling van onderzoeksraden, bevoegd de oorzaken van de "geheimzinnige" strandingen en averijen te onderzoeken en te beteugelen.
 - (4) Het betreft het tot zinken brengen van 3 treilers. Twee beklaagden verschenen voor de rechtbank van Brugge, werden schuldig bevonden en veroordeeld tot respectievelijk 5 en 3 jaar gevangenis.

DE EERSTE STOOMMACHINE IN W.VLAANDEREN STOND OP HET
OUDE MIJNPLEIN TE OOSTENDE

door Daniël FARASYN

In een korte bijdrage, verschenen in "Roepsteen" dec 1986 vermeldt F. GEVAERT, zich steunend op een artikel uit het tijdschrift "Ondernemen" van okt 1986, dat de eerste stoommachine in W.Vlaanderen in 1822 te Bredene werd geplaatst in de lijmfabriek van MAC-LAGAN-JANSSENS.

Niet uit misplaatst chauvinisme maar om de historische realiteit geen geweld aan te doen moet toch gesteld worden dat de eerste W.Vlaamse stoommachine, althans tijdelijk, in 1822, te Oostende werd geïnstalleerd en in 1823 naar Bredene werd overgebracht.

Een korte historiek van dit gebeuren zal dit duidelijk maken.

Uit archiefonderzoek blijkt dat Jean MAC LAGAN, junior, zoon van Jean MAC LAGAN, die de brouwerij "Les Capucins" bezuiden de Kapucijnenkerk uitbaatte, in 1821 het idee had opgevat om in de stad een fabriek te bouwen waarin naar een totaal nieuw procédé, nog onbekend in het Koninkrijk der Nederlanden, lijmp- producten zouden vervaardigd worden met behulp van stoommachines.

Om tot de realisatie van dit projekt te kunnen overgaan was het natuurlijk nodig te beschikken over voldoende kapitaal, de vereiste exploitatievergunning en een geschikt terrein om deze lijmfabriek in te planten.

Op 21 januari 1822 vroeg Jean MAC LAGAN jun., via de plaatselijke ontvanger van de directe belastingen, het nodige patent aan bij hogere instanties. Hij zou er maanden lang moeten op wachten.

Intussen associeerde hij zich met Joseph JANSSENS om samen, bij notariële akte van 14 februari 1822, voor de duur van 9 jaren vanaf 1 januari 1822 een maatschappij te vormen die zou instaan voor de fabricatie en de verhandeling van lijmp- producten.

Beiden hadden reeds op 25 januari 1822 bij de Gouverneur van West-Vlaanderen een aanvraag ingediend om in de vroegere hovingen van de Kapucijnen, dus op het huidige Oude Mijplein, dergelijke fabriek te mogen optrekken. Hierbij gaven zij de formele verzeke- ring dat dit bedrijf "sera exempte des incommodités qui accompag- nent cette fabrication d'après les procédés habituels pour tout ce qui a rapport aux exhalations désagréables qui en proviennent".

Deze bewering was van kapitaal belang. Bij Keizerlijk Dekreet, door Napoleon I uitgevaardigd op 15 oktober 1810, i.v.m. de inplanting van nieuwe fabrieken waren de lijmfabrieken immers gerangschikt in de eerste klasse der ongezonde industrieën. Derhalve mochten zij niet opgericht worden in de nabijheid van woningen. Bovendien werd de toelating tot vestiging ervan alleen verleend door de Staatsraad of het Staatshoofd. Het was dan ook de bedoeling van MAC LAGAN-JANSSENS om hun fabriek, als totaal onschadelijk voor de bevolking, gerangschikt te krijgen in de derde klasse der ongezonde nijverheden. Dan was alleen een vergunning vereist, te verlenen door het stadsbe- stuur.

De Gouverneur stuurde de aanvraag door om advies naar het stads- magistraat dat op zijn beurt MAC LAGAN-JANSSENS contacteerde. Deze gaven op 8 februari 1822 aan de stad de stelligste verzeke- ring dat hun geplande fabriek "sera exempte d'odeur incommode ou insalubre". Bovendien verklaarden zij hun fabriek te zullen afbreken mocht deze enige hinder aan de bevolking opleveren. Tevens dienden zij de bouwplannen in. Hieruit blijkt dat de stoomketels zouden geplaatst worden in het verlengde van de Apestraat, nu de Brabantstraat, midden tussen de Kapucijnen- en de Schippersstraat in. Een droogkamer was voorzien iets ten Oosten van de stoomketels. Voor het te bouwen bedrijf hadden zij vooraf een brandverzekering afgesloten.

Enigzins overtuigd door deze bouwe beweringen en wellicht ook rekening houdend met de vooraanstaande positie die de families bekleedden maakte de stad op 15 februari 1822 een gunstig advies over aan de Goeverneur, te meer dat "dans l'état de stagnation où se trouve le commerce de cette ville toute fabrique nouvelle doit être considérée comme quelque chose extrêmement avantageux".

De Gouverneur liet op 20 februari 1822 aan de stad weten dat hij met de bouw van de lijmfabriek akkoord kon gaan, maar dat de stad de uiteindelijke beslissing hiervoor diende te nemen op de uitdrukkelijke voorwaarde van afbraak indien het bedrijf hinder bracht.

Met heel wat vertraging verkregen MAC LAGAN en JANSSENS op 3 september 1822 hun brevet voor de duur van tien jaren, "pour l'importation d'un procédé particulier pour la fabrication de la colle forte extraite d'os par le moyen de chaudières à vapeur". Dit brevet was door koning Willem I op 8 juli 1822 ondertekend.

Omdat Jean MAC LAGAN en Joseph JANSSENS aan hun bedrijf een grotere omvang wensten te geven dan oorspronkelijk was gepland en er daartoe meer geld van doen was, werd de brouwer, Thomas JANSSENS, op 11 oktober bij de maatschappij betrokken.

Op dezelfde dag werd door het drietal het zuidelijk deel van de tuin van de brouwerij van vader MAC LAGAN voor de duur van 3-6-9 jaar ingehuurd aan 600 ₣ per jaar. Men kwam onderling overeen dat de grote koetspoort, uitgevend op de Sint-Franciscusstraat gemeenschappelijk zou worden gebruikt en de uitgang langs de Schippersstraat voor de lijmfabriek voorbehouden bleef.

Uit de kontekst der notariële akten moet opgemaakt worden dat de lijmfabriek in oktober 1822 reeds in werking was vermits de kapitaalsverhoging en de opname in de maatschappij van Thomas JANSSENS bedoeld was om het bedrijf uit te breiden door "l'ajoutage d'une deuxième retorte semblable à celle qui existe maintenant et de ses accessoires pour l'extraction de la gélatine".

Waarom de lijmfabriek in 1823 uit Oostende naar Bredene werd overgebracht is niet te achterhalen. Blijkbaar is het niet geweest om lawaai- of reukhinder, aangezien de stad Oostende in juli 1823 aan de Gouverneur liet weten dat "de gemelde lijmfabriek reeds ter stede in werkzaamheid is geweest zonder dat de inwoners dezer gemeente erdoor verhinderd zijn geweest". Tekort aan water was evenmin de oorzaak van de verplaatsing. De fabriek beschikte over twee diepe waterputten op het oude domein van de E.P. Kapucijnen. Wel kan de lozing van de gebruikte wateren in dit laaggelegen stadsgedeelte zonder uitgesproken relief, moeilijkheden hebben opgeleverd.

Wat er ook van zij, J. MAC LAGAN en J. JANSSENS dienden op 3 juni 1823 bij de Gouverneur een aanvraag in om een bouw- en exploitatievergunning te bekomen voor een lijmfabriek "aan de oostkant van den Brugsche Vaert ter Commune van Bredene op den hoek waar de Calsyde de vaerd verlaet". Nu werd hun medegedeeld dat dergelijk bedrijf tot de eerste klasse der ongezonde nijverheidstakken behoorde en dat deze vergunning eerst na voorafgaand onderzoek alleen door de Koning kon worden gegeven. Op 5 juni 1823 liet de Gouverneur een commodo-incommodo onderzoek instellen in een straal van 5 km. rond de geplande vestigingsplaats. Verzet tegen de inplanting van de lijmfabriek te Bredene werd alleen aangetekend door de "Regeerders van de Wateringe van Blanckenberge" op 9 juli 1823. Zij oordeelden dat "de bedoelde fabriek daegelijcx eene grote kwantiteyt waeter vereischt die bedorven zynde zig moet ontlasten in den publieken waeterloop, de Noordeede en diesvolgens schadelyk zoude kunnen zijn aen de inwoners en het vee die dit waeter moeten gebruyken". De districtscommissaris, Aug. WIELAND, ontzenuwde dit verzet

door aan de Gouverneur te laten weten dat "het water voortskomen-
de van deze fabriek zou kunnen gelost worden zonder de Noordeede
te moeten gebruyken". Op 7 augustus 1823 trok de watering haar
"Oppositie" in.

De Gedeputeerde Staten van West-Vlaanderen konden aldus op
12 augustus 1823 een unaniem gunstig advies uitbrengen voor
de bouw van de lijmfabriek te Bredene. Het Fiat van de Minister
van Binnenlandse Zaken volgde op 9 oktober 1823.

Uit deze gegevens moet dus wel afgeleid worden dat de eerste
stoomketel niet te Bredene maar wel te Oostende op het Oude
Mijnplein in 1822 werd geplaatst en dat deze in 1823 en niet
in 1822 naar Bredene werd overgebracht.

HET O.L.VROUWKAPELLETJE TE MARIAKERKE

door J.B. DREESEN

Op 8 december 1954, bij de avondsluiting van het Mariajaar,
werd op de grens van Mariakerke-Stene een kapel ingezegend
met een beeld van Onze Lieve Vrouw van Lourdes.

In onze, relatief, moderne gedachtenwereld behoren kruisen
en kapellen meestal tot een ver afgelegen tijdperk. Waarom
en hoe, in een recent verleden, op deze plaats een kapel werd
gebouwd lijkt dan ook een logische vraag.

Dank zij mevrouw MAELFEYT en de heer en mevrouw H. VANDERJEUGD,
secretaris van de Kerkraad van de Sint-Franciscusparochie te Ma-
riakerke kwamen we terecht bij de heer Albert ARNOUT, voorzit-
ter van de genoemde Kerkraad en Ere-Schepen van Stene die ons
de ontstaansgeschiedenis van deze kapel schetste.

* * *

Het kapelletje aan het Bauwensplein te Stene-Oostende, in 1953-
54 gebouwd ter ere van O.L.Vrouw van Lourdes, heeft ook zijn
eigen geschiedenis.

De Katholieke Arbeidende Jeugd (K.A.J.-V.K.A.J.) van het Vlaamse
land trok in augustus 1952 op bedevaart naar O.L.Vrouw te Lourdes.
Ook de afdeling K.A.J.-V.K.A.J. van Mariakerke-Oostende nam
aan deze grootse Lourdesbedevaart deel en kocht er een mooi
beeld van O.L.Vrouw van Lourdes.

E.H. Camiel FORREZ, toenmalige Proost van V.K.A.J.-Mariakerke,
kwam mij opzoeken... Eigenlijk was hij op zoek naar een geschikte
plaats om een O.L.Vrouwkapelletje te bouwen. De voorkeur ging
uiteindelijk naar dat stukje Stene, gelegen tussen de twee
Derbylanen.

In die tijd behoorde nog heel het Bauwensplein tot aan de grens
met Oostende in onverdeeldheid toe aan twee eigenaars, nl.
de heer Raoul VREVEN, senator, Notaris te Sint-Truiden, en
de heer Mathieu JANS uit Borgloon.

Door tussenkomst van senator Jaak VAN BUGGENHOUT uit Koksijde
kreeg E.H. Camiel FORREZ een schriftelijke toelating om op
deze gronden, precies tussen de twee Derbylanen, een O.L.Vrouw-
kapelletje te bouwen.

De vereiste bouwvergunning werd aangevraagd door de Eerwaarde
Heren André SPRIET en Camiel FORREZ, respectievelijke Proosten